

༡༡། གཏུང་གོའི་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནས་ཚུལ།

མེ་མོགས་དཔེ་ཐུན་ཁང་།

༡༡། །ཀྱུང་གོ་འི་མི་འི་ཐོབ་ཐང་གི་

གནས་ཚུལ།

ཐུམ་མིང་མེ་ཐུབ་ཁང་གི་གསར་འཛུར་གཞུང་དོན་ཁང་།

མི་ཐིགས་དཔེ་ཐུན་ཁང་།

本书根据中央文献出版社1991年10月第1版北京第1

次印刷版本翻译出版。

དེ་ལ་འདི་ནི་གྲང་དབྱང་ཚད་ལྡན་ཡིག་ཆ་དཔེ་སྟེན་ཁང་གི་1991ལོའི་ཟླ་བ

10པའི་པར་གཞི་1པའི་ཐོན་གྱི་པར་ཐངས་1པ་གཞིར་

བསྐྱར་སྤྱོད་བསྐྱར་ནས་བསྐྱར་པ་ཡིན།

ཡུང་གི་འཛི་མའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནས་ཚུལ།

ཡུང་གོའི་མི་རིགས་ཡིག་སྐྱར་སྤྱོད་གནས་ཀྱིས་བསྐྱར།

མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་གིས་བསྐྱར།

ཐོད་ཚྱངས་མི་དམངས་དཔེ་སྟེན་ཁང་ནས་བསྐྱར་བྱ་བསྐྱར།

ཐོད་ཚྱངས་ཤིན་ཏུ་དཔེ་ཚོང་ཁང་ནས་བཟུམ།

ཐོད་དམག་བྱུང་ཁང་པར་འདེབས་བཅོ་གྲུ་ནས་པར་བཏབ།

1991ལོའི་ཟླ་12པར་པར་གཞི་1པ་བསྐྱེགས།

1992ལོའི་ཟླ་1པར་པར་ཐངས་1པ་བཟུབ།

པར་ཐངས་1—3.825 རིན་གོང་གི་པར་1.55

(京)新登字154号

中国的人权状况

(藏文)

中国民族语文翻译中心译
民族出版社出版
西藏人民出版社重印
西藏新华书店发行
西藏军区印刷厂印刷

开本: 850×1168毫米 1/32 印张 4 1/2

1991年12月第1版

1992年1月西藏第1次印刷

印数: 0001—3,325 定价: 1.55元

ISBN7—105—01487—3/D·426

民文(藏57)

འགོ་བརྒྱུད།

མིའི་ཐོབ་ཐང་ཡོངས་སུ་ཡོངས་སྤྱད་ཐུབ་པར་བྱ་བུ་ནི་དུས་ལྷན་རིང་པོར་
མིའི་རིགས་ཀྱིས་དོན་གཉིས་བྱེད་པའི་ཕྱགས་འདུན་ཞིག་རེད། “མིའི་ཐོབ་ཐང་”
ཞེས་བྱ་བའི་ཐ་སྟོད་སྐབས་ཆེན་འདི་ཐོངས་དང་པོར་བཏོན་པའི་ཆེས་ཀྱི་དུས་ལྷན་
རབས་མང་པོའི་རིང་ལ། རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་མི་དམངས་རྣམས་ཀྱིས་མིའི་ཐོབ་ཐང་
འཕོབ་ཐངས་བྱེད་ཆེད་འབད་བརྩོན་ལྷོད་མེད་བྱས་ཏེ་ཐུབ་འབྲས་གལ་འགངས་
ཆེན་པོ་ཐོབ་ཡོད། འོན་ཀྱང་འཛམ་གླིང་གི་ཁོངས་ནས་བཤད་ན། དང་རབས་ཀྱི་
སྤྱི་ཚགས་ནང་དུ་མི་རྣམས་ཀྱིས་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཡོངས་སུ་ཡོངས་སྤྱད་ཐུབ་པའི་
དམིགས་ལུ་མཆོག་དུ་གྱུར་པ་འདིར་སྐབས་པར་དུ་རྒྱུ་ཐག་རིང་པོ་ཡོད།
སྤྱི་བྱ་དམ་པ་གངས་ལས་འདས་པ་རྣམས་ཀྱིས་དམ་ཆེག་མ་ཉམས་པར་བྱས་ཏེ་
དེའི་དོན་དུ་འབད་འཐབ་དུར་ཐག་བྱེད་པའི་རྒྱ་མཆན་ཡང་འདིར་ཐུག་ཡོད།

ཁྱེད་གོ་སྟོང་པ་ནི་དུས་ལྷན་རིང་པོར་བཅན་རྒྱལ་རིང་ལུགས་དང་། བཀས་
བཤོད་རྒྱུད་འཛིན་རིང་ལུགས། དཔོན་ངན་མ་རྩའི་རིང་ལུགས་བཅས་ཀྱི་གཉེན་
གཞན་འོག་དུ་ཚུད་པས་རྒྱ་ཆེ་བའི་མི་དམངས་མང་ཆེགས་ལ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཞེས་
པ་མེད། ཐུག་བསྐལ་ཆད་མེད་སྤྱོད་མཁན་ཁྱེད་གོའི་མི་དམངས་རྣམས་ཀྱིས་ལོ་རྒྱུ་
བརྒྱ་ལྷག་རིང་ལ་“རི་བོ་ཆེན་པོ་གསུམ་”ཀྱི་གཉེན་གཞན་ཅ་སྟོག་བཏང་ནས་མིའི་
ཐོབ་ཐང་འཕོབ་པར་བྱ་བུ་དེ་ཐོག་མཐའ་བར་གསུམ་དུ་རང་གི་དམིགས་ལུ་
བརྩུང་སྟེ། དེའི་དོན་དུ་སྟོན་འབྱུལ་ཆེས་མཐུད་དང་ཁག་འདོན་པ་དང་རང་སྟོག་

སྒྲིག་གཏོང་བར་ཡངས་མེད་ཀྱིས་འཕག་ཅོད་དཀའ་ཐུང་ཅོད་མེད་དུས་ལྟན་རིང་
 སྤྱི་ཕུས་པ་རེད། གྲུང་ཏུ་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་ཀླུ་ཁབ་དབུ་བརྟེས་པའི་རྗེས་སུ།
 གྲུང་གོའི་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནས་ཚུལ་ལ་ཅ་བ་ནས་འགྱུར་ཐོག་བྱུང་བས། གྲུང་
 གོའི་སྤྱི་གཞུང་དང་གྲུང་གོའི་མི་དམངས་ཀྱིས་ཐོབ་སྤྱོད་པ་མེད་པའི་ཀླུ་ཁབ་ བྱུང་
 འབྲས་འདི་གི་ནང་གཅེས་པར་བཟུང་སྟེ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྤང་སྤྱོད་དང་ མིའི་ཐོབ་
 ཐང་གི་གནས་ཚུལ་ལེགས་པོ་ཅོས་རྒྱུན་ཅོད་མེད་པར་བྱེད་ཅེད་ཀྱས་བྱགས་གང་ལ་
 ཡོད་ཅུལ་སྤྱུགས་ཀྱིས་དོན་གཉིས་བྱས་པར་མ་ཟད། བྱས་རྗེས་གྲུང་མངོན་གསལ་
 དོད་པ་ཐོབ་ཡོད་པས་གྲུང་གོའི་གནས་ཚུལ་དངོས་སུ་ཤེས་ཤིང་མཐོང་ཕྱགས་མེད་
 པའི་འཇམ་གླིང་གི་མི་དྲག་ཅང་མས་དོན་དེར་ཁས་ཡོངས་སུ་གྲངས་པ་དང་གདོང་
 འཇོག་དང་པོ་དང་བཞག་བྱས་ཡོད།

དེར་སྐབས་མིའི་ཐོབ་ཐང་དེ་ཀླུ་སྤྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཡོངས་བྱུང་དུ་དོ་ཁུར་ལ་
 བྱེད་པའི་གནད་དོན་གལ་འགངས་ཆེན་པོ་ཞིག་དུ་གྱུར་ཡོད། མཉམ་འབྲེལ་ཀླུ་
 ཚོགས་ཀྱིས་ཁོས་འཆམས་བྱས་པའི་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྐོར་གྱི་བསྐྱགས་གདམ་དང་ སྤྱི་
 རིངས་ཁ་གསལ་ཀླུ་ཁབ་མང་པོས་གོང་བཀྱར་དང་བརྟེ་འཇོག་བྱས་ཤིང་།
 «འཇམ་གླིང་གི་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྐོར་གྱི་བསྐྱགས་གདམ་»དེར་གྲུང་གོའི་སྤྱི་གཞུང་
 གིས་གྲུང་གདོང་འཇོག་ཏུ་ཅང་ཡག་པོ་བྱས་ཏེ། དེས་“མིའི་ཐོབ་ཐང་སྐོར་གྱི་ཀླུ་
 སྤྱིའི་ཡིག་ཆ་ཡང་དང་པོ་ཡིན་པའི་ཆ་ནས་ཀླུ་སྤྱིའི་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཁོངས་གྱི་ལག་
 ལེན་བྱ་རྒྱུའི་ཐད་ལ་ཆང་གཞི་བཏིང་བ་རེད་”སྟུང་། འོན་ཀྱང་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་
 གནས་ཚུལ་གོང་དུ་འཕེལ་ཚུལ་དེ་ཀླུ་ཁབ་ཁག་གི་ཡོ་རྒྱས་དང་། སྤྱི་ཚོགས་
 དཔལ་འཕྱོར། རིག་གནས་སྤྱུགས་ཀྱི་ཆ་རྒྱུན་གྱིས་ཅོད་འཇོག་བྱས་པས་དེ་ནི་ལོ་
 ཀྱས་ཀྱི་འཕེལ་རིམ་ཞིག་རེད། ཀླུ་ཁབ་ཁག་གི་ཡོ་རྒྱས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་དང་། སྤྱི་
 ཚོགས་ལམ་ལུགས་། རིག་གནས་སྤུན་སྦྲུལ། དཔལ་འཕྱོར་འཕེལ་ཀྱས་བཅས་ཀྱི་
 གནས་ཚུལ་ལ་ཏེ་བག་ཏུ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡོད་པའི་དབང་གིས་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལ་དོས་

འཛིན་བྱེད་རྒྱལ་ཡང་རྟག་ཏུ་མི་མཐུན་པ་བྱུང་ཞིང་། མིའི་ཐོབ་ཐང་དངོས་སུ་
 ལག་ལེན་བྱེད་སྟངས་ཀྱང་མི་འདྲ་བ་རེ་བྱུང་ཡོད། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱིས་
 རྒྱ་མ་འཆམས་བྱས་པའི་སྤྱི་ཚིངས་ཁ་གསལ་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གིས་རྒྱལ་ཁབ་རང་ཉིད་
 ཀྱི་གནས་རྒྱལ་ལ་དབཀས་ནས་ནམ་འགྱུར་འཛིན་སྟངས་ཀྱང་གཅིག་གྱུར་རང་བྱུང་
 ཡིན། མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནད་དོན་འདི་རྒྱལ་སྤྱིའི་རང་བཞིན་གྱི་ཚུགས་གཅིག་
 ཡིན་ཡི། འོན་ཀྱང་དོན་འདི་གཙོ་བོ་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་བདག་དབང་ཁོངས་
 གཏོགས་ཀྱི་གནད་དོན་ཞིག་ཡིན། དེར་བརྟེན་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་
 གནས་རྒྱལ་རི་འདྲ་ཡིན་པར་རྟོག་ཞིབ་བྱེད་སྐབས་རྒྱལ་ཁབ་དེའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་.....
 འབྲེལ་རྒྱུ་གཙོ་བོ་མི་རུང་ལ། རྒྱལ་ཁབ་དེའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གནས་རྒྱལ་དང་ཡང་ཁ་
 ཐུལ་མི་རུང་། རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནས་རྒྱལ་རི་འདྲ་ཡིན་པར་
 དབྱེད་ཞིབ་བྱེད་སྐབས་དཔེ་དབྱིབས་གཅིག་གམ་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་དང་ས་ཁོངས་...
 གཅིག་གི་གནས་རྒྱལ་ལྟར་རྒྱས་འགྲེལ་བྱེད་མི་རུང་། དེ་ནི་དོན་དངོས་གཞིར་
 བཟུང་སྟེ་དངོས་ཐོག་བདེན་འཚལ་བྱེད་པའི་སྟེན་རྒྱལ་ཡིན།

ཀྱང་གོའི་མི་དམངས་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གནས་རྒྱལ་
 གཞིར་བཟུང་སྟེ་དུས་ལུག་རིང་པོར་ལག་ལེན་བྱས་པའི་ཉམས་སྦྱང་ལ་གཞིགས་ནས་
 མིའི་ཐོབ་ཐང་སྐོར་ལ་རང་ཉིད་ཀྱི་ལྟ་བ་ཆགས་པར་མ་ཟད། དེ་དང་འཆམས་
 པའི་བཅའ་ཁྲིམས་དང་སྤྱི་རྒྱུས་ཀྱང་གཏན་ལ་ཐབ་ཡོད། 《ཀྱང་ཏུ་མི་དམངས་
 སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཅ་ཁྲིམས་》ནང་དུ་ཀྱང་ཏུ་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་...
 ཀྱི་དབང་ཆ་མཐའ་དག་མི་དམངས་ལ་དབང་ཡོད་ཅེས་གཏན་ལ་ཐབ་སྟེ། ཀྱང་
 གོའི་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལ་བྱེད་ཆས་མཛན་གསལ་དོད་པོ་གསུམ་ཡོད་པ་ལས། གཅིག་
 ནི་རྒྱ་བྱུང་ཆེ་བའི་རང་བཞིན་ཡིན། མིའི་ཐོབ་ཐང་ཡང་སྐྱ་སྐྱ་སྟེན་མཐན་གཙོ་བོ་
 མི་རུང་གས་གིག་ཡིན་ལ། གྲལ་རིམ་དང་རིམ་གྲས་ཁ་གསལ་ཀྱི་མི་ཁག་གཅིག་ཀྱང་
 ཡིན་པར། དེ་ནི་ཀྱང་གོའི་སྤྱི་དམངས་ཡོངས་རྫོགས་ཡིན། ཀྱང་གོའི་སྤྱི་དམངས་

4

གྲུང་གི་ནི་འཕེལ་རྒྱས་སུ་འཕྲོ་བཞིན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན། མིའི་སྟོབ་
 བྱང་སྤང་སྤྱོད་དང་འཕེལ་རྒྱས་གཏོང་བའི་ལག་ལེན་བྱེད་སྐབས་པར་ཆད་མྱ་ལྷོ་ལྷོ་
 ཆོག་པ་ཀྱང་བྱུང་སྤྱོད། དྲིང་སྐབས་མིའི་སྟོབ་བྱང་སྤང་སྤྱོད་དང་རྒྱལ་སྤེལ་བྱེད་
 པའི་ཐད་ལ་བྱུང་འབྲས་ཏེ་ཅང་ཆེན་པོ་སྟོབ་ཡོད་ཡོད། འོན་ཀྱང་འབྲས་སྒྲིལ་
 ཅང་དྲུ་གཏོང་དགོས་ས་དྲུང་ཏེ་ཅང་ཅང་པོ་ཡོད། མིའི་སྟོབ་བྱང་འཕེལ་རྒྱས་
 སུ་འཕྲོ་བར་སུ་མཐུད་ནས་རྒྱལ་འདྲན་བྱས་ཏེ། གྲུང་གི་སྤྱི་ཆོག་པ་རིང་ལྷག་ས་
 གྱི་དགོས་འདོད་ལྟར་མིའི་སྟོབ་བྱང་གང་ལྷག་ས་མཛོན་པར་འབྱུང་བ་བྱེད་པའི་ལྷོ་
 དམིགས་ལྷན་ཁྲུང་ན་ཆེད་པ་དེ་རྒྱལ་པར་དྲུང་བཅོན་བྱ་རྒྱ་དེ་ནི་ལྷན་པ་ཞིག་གྲུང་ལྷོ་
 གི་མི་དམངས་དང་མི་དྲུང་གི་དྲུས་ལྷན་རིང་པོར་འབྱུང་དགོས་པའི་ལ་རྒྱས་
 གྱི་ལས་འགན་ཞིག་ཡིན།

རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཆོག་པ་གྲུང་གི་མིའི་སྟོབ་བྱང་སྤང་སྤྱོད་གི་གནས་ཚུལ་ཡང་
 དག་པར་ཤེས་པར་ཐན་འདོགས་ཆོད། ད་ལྟ་མིའི་སྟོབ་བྱང་སྤང་སྤྱོད་གི་གྲུང་གི་གཞི་
 ཅའི་ལངས་སྤྱོད་དང་ལག་ལེན་བྱས་ཚུལ་མཛོན་བསྐྱེས་ཅམ་ཞིག་རེ་ཡོད་ལྷོ་ལྷོ་
 བྱ་རྒྱ།

དཀར་ཆག

འགྲོ་བཞི་དང་།

- གཅིག་ འཆོ་གནས་ཀྱི་ཁི་ དབང་ནི་ གྲུང་གོ་མི་ དམངས་ཀྱིས་
 ཏུས་ཕུན་རིང་པོར་འཕྲོ་བུ་ཕུན་ཕྱོད་པའི་མིའི་སྒྲིབ་པ་
 གཙུ་ཆེ་གོས་ཡིན་པའི་སྐྱར་། 1
- གཉིས་ གྲུང་གོ་མི་མི་དམངས་ལ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཁི་ དབང་ཁྲུབ་ཆེ་བ་
 སྒྲིབ་ཕྱོད་པའི་སྐྱར་། 13
- གསུམ་ སྤྱི་དམངས་ལ་དབུ་འཕྲོར་དང་། རིག་གནས་། སྤྱི་ཆོགས་
 བཅས་ཀྱི་ཁི་ དབང་ཡོངས་སུ་སྤྱོད་ཐུ་ཡོད་པའི་སྐྱར་། 28
- བཞི་ གྲུང་གོས་སྤྱིམས་འཛིན་ཕྱོད་སྐྱོ་སྤྱོ་སྐབས་མིའི་སྒྲིབ་པ་འགན་
 སྤྱོད་ཕྱོད་པའི་སྐྱར་། 44
- ལྔ་ འཕ་ཚུ་ལ་ཁི་ དབང་འགན་སྤྱོད་ཕྱོད་པའི་སྐྱར་། 65
- དྲུག་ སྤྱི་དམངས་ལ་ཆོས་དད་རང་མཚན་ཡོངས་སུ་སྤྱོད་ཐུ་ཡོད་
 པའི་སྐྱར་། 76
- བདུན་ ཡངས་ཏུང་མི་རིགས་ཀྱི་ཁི་ དབང་འགན་སྤྱོད་ཕྱོད་པའི་སྐྱར་།
 83
- བརྒྱད་ འཆར་ཡོད་ཁྲུ་བཅའ་དང་མིའི་སྒྲིབ་པ་སྤྱོད་ཕྱོད་པའི་
 སྐྱར་། 98

དག	དབང་པོ་སྒྲིན་ཅན་ནམས་ཀྱི་མིའི་ཐོབ་ཐང་འགན་སྲུང་བྱེད་	
	པའི་སྐོར།	107
བཅུ།	ཀྱལ་སྤྱིའི་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་བྱེད་སྐོར་དྲུང་ཐག་གིས་ཉུགས་	
	པའི་སྐོར།	120

གཅིག འཆོ་གནས་ཀྱི་ཁི་དབང་ནི་ཀྱང་གྲི་མི་དམངས་
 ཀྱིས་རྒྱས་ལྷན་རིང་ཐོར་འཕྲོ་ཐབས་བྱེད་པའི་
 མིའི་ཐོབ་ཐང་གཙ་ཆེ་ ཁོས་ཡིན་པའི་རྒྱུར།

ཀྱལ་ཁབ་ཅིག་དང་མི་རིགས་ཤིག་ལ་ཆ་མཚན་ནས་བཞུད་ན། མིའི་ཐོབ་
 ཐང་ཞེས་པ་ནི་ཐོག་མར་མི་དམངས་འཆོ་གནས་ཀྱི་ཁི་དབང་ཡིན། འཆོ་གནས་ཀྱི་
 ཁི་དབང་མེད་ན་མིའི་ཐོབ་ཐང་གཞན་དག་ཐམས་ཅད་ཐོང་ཐབས་བྲལ་བ་རེད།
 འདི་ནི་ཏ་ཅང་རྟོགས་སྒྲི་པའི་གནས་ལུགས་ཤིག་ཡིན། 《འཇམ་གླིང་གི་མིའི་ཐོབ་
 ཐང་རྒྱུ་ལྟགས་གཏམ་》ཞེས་པའི་ནང་དུ་མི་ཆང་མར་རང་སྤྱོད་དང་། རང་
 དབང་། ལུས་ཁམས་ཀྱི་བདེ་འཇགས་བཅས་དབང་པའི་ཐོང་ཐང་ཡོད་པར་དངོས་
 ལུ་ཁས་ཐངས་ཡོད། ཀྱང་གོ་རྟོག་པར་བཅན་ཀྱལ་རིང་ལུགས་ཀྱིས་བཅན་འཇུག་
 དང་། བཀས་བཞུད་རྒྱུ་འཆོན་རིང་ལུགས་དང་དཔོན་རན་མ་ཅའི་རིང་ལུགས་
 ཀྱིས་གཉེན་གཞན་གྱིས་པའི་དབང་གིས་མི་དམངས་ཀྱི་ཆེ་སྤྱོད་ལ་འགན་སྲུང་གཏན་
 ཅན་མེད་པས། དམག་གི་འཁྲུག་ཐིང་ནང་དང་འཁྲུག་རྩོགས་ཀྱིས་མནར་ནས་རང་
 སྤྱོད་མོར་བ་བྱངས་ལས་འདས་པ་ཞིག་ཡོད། དེར་བརྟེན་འཆོ་གནས་ཀྱི་ཁི་དབང་
 འཕྲོ་ཐབས་བྱེད་པ་དེ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རྒྱུན་ཀྱིས་ཀྱང་གྲི་མི་དམངས་ཀྱིས་རེས་པར་
 ཐོག་མར་ཐག་གཅོད་དཀོས་པའི་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནད་དོན་ ཞིག་ རྒྱུ་ རྒྱུར་.....
 པ་རེད།

ཀྱལ་ཁབ་རང་བཅན་བྱེད་མ་ཐུབ་ན་མི་དམངས་ཀྱི་ཆེ་སྤྱོད་ལ་འང་འགན་.....
 སྲུང་བྱེད་མི་ཐུབ། ཀྱང་གྲི་མི་མི་དམངས་འཆོ་གནས་པར་གནོད་སྤྱི་ལ་མཁན་

ཐོག་མ་ནི་བཅན་ཀླུ་རིང་ལུགས་ཀྱི་བཅན་འཛུལ་ཡིན་སྟབས། འཛོ་གནས་ཀྱི་ཁོ་
 དབང་འཕྲོ་ཐབས་བྱེད་པར་ཐོག་མར་ཀླུ་ཁབ་རང་བཅན་ཀྱི་ཁོ་དབང་འཕྲོ་བ་
 ཐབས་བྱ་དགོས། 1840 ལོའི་ཉལ་ཐའི་དམག་འཁྲུག་ལངས་པའི་རྗེས་སུ། གྲུང་
 གོང་འདི་ཉིད་པགས་བཞོད་རྒྱུ་དུ་འཛིན་གྱི་ཀླུ་ཁབ་ཅེན་པོ་ཞིག་ནས་རིམ་པ་བཞིན་
 ཏུ་མི་མེད་མེལ་ལུལ་བྱེད་ཅམ་དང་པགས་བཞོད་རྒྱུ་དུ་འཛིན་བྱེད་ཅམ་གྱི་ཀླུ་ཁབ་
 ཅིག་ཏུ་ཐུར་པ་རེད། 1840 ལོ་ནས་ 1949 ལོའི་བར་གྱི་ལོ་ 110 རིང་ལ།
 དབྱིན་ཁི་དང་། ལྷ་རན་སི། རི་ཕིན། ཞ་མེ་རི་ཀ། ལུ་ཏུ་སུ་སྟགས་བཅན་ཀླུ་
 རིང་ལུགས་ཀླུ་ཁབ་སྟབས་ལུན་ནམས་ཀྱིས་སྟེར་ཏུ་གྲུང་གོར་བཅན་འཛུལ་
 ཀྱི་དམག་འཁྲུག་ཅེ་ཅུང་སྟེངས་བརྒྱ་ལྷག་པ་ལས་བསྐངས་ཏེ་གྲུང་གོར་མི་
 དམངས་ཀྱི་ཚོ་སྟག་དང་རྒྱ་ནོར་ལ་རྒྱུང་གྲག་ཚོད་དཔག་བྱེད་དཀའ་བ་བཙུགས་པ་
 གཤམ་གསལ།

—བཅན་ཀླུ་རིང་ལུགས་པས་བཅན་འཛུལ་དམག་འཁྲུག་སྤོང་སྟངས་རེ་
 རེར་གྲུང་གོར་མི་དམངས་ཚོགས་དང་ཚོགས་བྱས་ནས་བསད་པ་དཔེར་ན། 1900
 ལོར་ཀླུ་ཁབ་བརྒྱུད་ཀྱི་མཉམ་འབྲེལ་དམག་དཔུང་གིས་སྟེག་གསོད་འཕྲོག་གསུམ་
 བྱས་ནས་མི་འཛོར་ཁྲི་ 5 ཡོད་པའི་ཐང་ཀུའུ་ཁྱེད་བརྒྱལ་དེ་མི་གཅིག་གྲང་ལུས་
 མེད་པའི་གཏོར་བུལ་ཞིག་ཏུ་ཐུར་པ་དང་། མི་འཛོར་ཁྲི་ 100 ཡོད་པའི་སྟེན་
 ཅན་ཁྱེད་ཁྱེད་ཏུ་སྟེག་གསོད་བྱས་རྗེས་མི་ཁྲི་ 10 ལས་མེད་པར་ཐུར་པ། ཕེ་ཅིན་
 ཏུ་སྟེངས་རྗེས་མི་བྱངས་ལས་འདས་པ་བསད་ཅིང་། ཁྱེད་ཁྱེད་གཟིམ་གྲག་གཅིག་
 ཐུར་མི་ 1700 ལྷག་ཅམ་དམར་གསོད་བཏང་པ་རེད། 1937 ལོ་ནས་འགོ་རྒྱལ་
 པའི་རི་ཕིན་བཅན་ཀླུ་རིང་ལུགས་ཀྱིས་ཁྱེད་ཡོངས་ནས་གྲུང་གོར་བཅན་འཛུལ་
 བྱེད་པའི་དམག་འཁྲུག་ནང་ཏུ་མི་འཛོར་ཁྲི་ 2100 ལྷག་ཅམ་གྱི་མས་བཏང་པ་
 དང་མི་ཁྲི་ 1000 ལྷག་ཅམ་གསོད་འཛོ་བཏང་ནས་བསད་པ་རེད། བེའི་ནང་ནས་
 1937 ལོའི་ཟླ་ 12 ཚེས་ 13 རྗེས་ཀྱི་གཟའ་འཁོར་ 6 གི་ནང་། རི་ཕིན་བཅན་

འཇུལ་དམག་གིས་ནན་ཅིན་གྲོང་ཁྱིམ་ཏུ་མི་ཁྲི་ 30 འཕར་གསོད་བྱས་པ་རེད།

——བཅན་ཀླུལ་རིང་ལུགས་པས་ཀྱང་གྲོང་གོང་པ་འཛམ་ཚན་མེད་པར་...
གང་ཐུབ་ཀྱིས་བཅོངས་པ་དང་མནར་གཅོད་བྱས་ནས་བསད་པས་ཀྱང་གོ་རྟོང་པའི་
སྒྲི་པོ་བཟང་ཡས་པ་ཞིག་ཕྱག་བཟུལ་གྱི་གཡང་ཏུ་ལྷུངས་པ་རེད། རགས་ཅིས་
བྱས་པ་ལྟར་ན། ཏུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་ཏུས་མེད་ནས་ཏུས་རབས་ཉི་ལྔ་པའི་
ལོ་རབས་ཉི་ལྔ་པའི་བར་ལ་འཛམ་གྲིང་གི་ལྷུལ་གྱུ་ཀྱན་ཏུ་བཅོངས་པའི་ཀྱང་གོང་
བཅོ་པ་མི་བྲངས་ཁྲི་ 1200 བར་ཟིན་ཡོད། བཅན་ཁྲིད་བྱས་པ་དང་གཡོ་ལོག་ཏུ་
ཅུད་པའི་ཀྱང་གོང་བཅོ་པ་དེ་ཙམ་ “ཡག་ལྷག་གསེལ་ཁང་” ཏུ་བཅུག་སྟེ་ལུས་པོར་...
བཅོང་ལུལ་ས་ཆའི་མིང་རྟགས་ཀྱང་བསྟེན་ཡོད། 1852 ལོ་ནས་ 1858 ལོའི་
བར་ལ། ཅན་མོ་ལུ་ས་ཆ་གཅིག་པུ་ “ཡག་ལྷག་གསེལ་ཁང་” ནང་བཀག་པའི་ཀྱང་
གོང་བཅོ་པ་མི་ཁྲི་ 4 ཡོད་པ་ལས་ 8000 ལྷག་མནར་གཅོད་ཀྱིས་སྤྲོས་སྤྲོས་པ་...
རེད། ལྷོ་བས་ལྷན་ཀླུལ་ཁབ་ཁག་གིས་ཀྱང་གོང་ས་གནས་ཁག་ཏུ་གཉེར་སྦྲུང་བྱེད་
པའི་བཅོ་སྦྱན་དང་གཉེར་རི་ཀྱན་ཏུ་རང་སྤང་གང་གས་ཀྱིས་ཀྱང་གོང་བཅོ་པ་...
མནར་གཅོད་བྱང་ནས་བསད་པའི་ཟིན་མོ་སྟེས་པ་ཅམ་གྱིས་ཏུ་ལས་དགོས་པ་...
ཞིག་རེད། རི་པན་བཅན་ཀླུལ་རིང་ལུགས་ཀྱིས་ཀྱང་གོང་བཅན་འཇུལ་བྱེད་
སྐབས་བྱང་གས་ས་ཁུལ་གཅིག་པུར་ངལ་རྩལ་བཅོ་པ་མ་མཐུང་ཁྲི་ 200 མནར་
གཅོད་བྱང་ནས་མི་བ་རེད། ཀྱང་གོང་བཅོ་པ་ནམས་མནར་གཅོད་བྱང་ནས་
མི་བའི་རྗེས་སུ་ཁོ་ཙམ་གྲོག་རིང་ངམ་རྟ་རྟུག་མང་པའི་འོབས་རྟེན་ཏུ་...
འཕངས་མིང་། ད་ལྟ་ཤིས་ཆར་པའི་ “མི་རྟ་ཁྲི་སྟོང་དཔུགས་” རེ་རིགས་ 80
ལྷག་ཙམ་ཡོད་པ་དེ་དག་ནང་ངལ་རྩལ་བཅོ་པའི་མི་རྟ་ཁྲི་ 70 ལྷག་ཙམ་སྟེས་
ཡོད།

——ཀྱང་གོང་བཅན་ཀླུལ་རིང་ལུགས་ཀྱིས་མི་སེལ་སྟེལ་པའི་དབང་སྒྲུབ་...
བྱེད་སྐབས་ཀྱང་གོང་མི་དམངས་ནམས་ལ་བརྟུན་བཅོས་གང་མང་བྱས་པས་མིའི་ལ་

ལྷ་མེད་པ་གཏན་ནས་མེད། སྐབས་དེར་ཕྱི་ལྷ་ལྱི་བཙན་འཇུལ་པ་ནམས་ལ་ཀྱང་
 ཞེ་བཅའ་ཁྲིམས་ཀྱི་མངའ་ལོག་དུ་མི་ཚུད་པའི་“ཁྲིམས་སྒྲི་རང་བཙན་ཀྱི་དབང་”
 ཀ་ཡོད། 1946 ལོའི་ཟླ་ 12 ཚེས་ 24 ཉིན་ལ། བུ་མེན་དུ་ཨ་མེ་རི་གའི་
 དམག་ཤི་ཕུན་ལྷན་གྱིས་པུ་ཅིན་སྒྲི་བ་ལྷ་ཆེན་མའི་སྒྲི་བ་ལྷ་མ་ཆེན་ལྷང་ལ་
 བཙན་གཤམ་བྱས་པའི་ཆུབ་སྒྲི་དེས་ལྷ་མེད་མངའ་ས་ཀྱི་ཁོང་ཁྱོད་ཅང་
 ཆེན་པོ་བསྐངས་ན་ཡང་། ཉེས་ཅན་ལ་ཆད་པ་གཅོད་མིན་ཨ་མེ་རི་ག་ཚུགས་
 གཅིག་ལྷས་ཐག་བཅད་པས་ཉེས་ཅན་དེ་ཉེས་མེད་སྒྲི་འཁྲུལ་གཏོང་བའི་བཙན་ཁྲི་
 ལྷང་བསྐྱགས་བྱས་པ་རེད། རྩོམས་ལྷན་ལྷ་ཁབ་ཁག་གིས་ཀྱང་གོར་བཙན་
 པའི་“བཙན་གཤམ་ས་ཀ”ཁག་ལ་སྤྱིད་འཛིན་དང་། ཁྲིམས་འཇུགས། ཁྲིམས་
 འཛིན། ཉིན་རྟོག་པ། བོར་སྤྱིད་བཙན་ཀྱི་དབང་ཀ་ཆེན་པོ་ཡོད་པས་ཀྱང་གོར་
 སྤྱིད་འཛིན་དང་བཅའ་ཁྲིམས་ལམ་ལུགས་ཀྱི་ཕྱི་རྒྱལ་དུ་མཐའ་གཅིག་དུ་རང་
 བཙན་བྱེད་པའི་“ལྷ་ཁབ་ནང་གི་ལྷ་ཁབ་”དུ་གྱུར། 1885 ལོར་ཕྱི་ལྷ་ལྱི་
 བཙན་འཇུལ་པས་ཐ་ན་ཅང་ཅེ་ཡི་ཕྱི་ལྷ་ལྱི་བཙན་གཤམ་ས་ཀའི་སྤྱིང་ཁོང་
 སྒྲི་ཁར་མངོན་སུམ་འཛམ་མེད་ཀྱིས་“ཀྱང་གོ་བ་དང་ཕྱི་འདིའི་ནང་དུ་འཁྲུ་མི་”
 ཆོག་”ཅེས་པའི་བྱང་བྱ་བཀའ་ནས་ཀྱང་གོ་བའི་ལ་ཀྱར་བརྟམས་བཙན་འཛམ་
 རྟམས་མེད་པ་བྱས་པ་རེད།

བཙན་ལྷ་མེད་ལུགས་ཀྱིས་ཀྱང་གོར་བཙན་མེད་བྱས་ནས་འདྲ་མཉམ་མིན་
 པའི་ཆིངས་ཡིག་ 1100 ལྷག་ཙམ་གྱི་ཐོག་དུ་མིང་རྟགས་འགོད་དུ་བཅུག་ཏེ་ཀྱང་
 གོར་ལྷ་བོར་ནམས་སྒྲི་ཏམ་ཆེན་པོས་འཕྲོག་བཙམ་ལྷ་ཆེན་པོ་བྱས་པ་རེད།
 བསྐྱམས་བརྩིས་བརྒྱུ་བར་བལྟས་ན། ཉེ་བའི་པོ་བརྒྱའི་རིང་ལ་ཕྱི་ལྷ་ལྱི་བཙན་
 འཇུལ་པ་ནམས་ཀྱིས་འདྲ་མཉམ་མིན་པའི་ཆིངས་ཡིག་དེ་དག་ལ་བརྟེན་ནས་དམག་
 འཁྲུག་གི་ཕྱིན་ཆུང་དང་ཕྱིན་དངུལ་གཞན་དག་བཙན་འཕྲོག་བྱས་ཆད་དངུལ་སྤང་
 དུང་ཕྱུར་ 1000 ལོངས་ཡོད། དེའི་ནང་ནས་《ནན་ཅིན་ཆིངས་ཡིག་》དང་། 《མ་
 ཀོན་ཆིངས་ཡིག་》 《ལུགས་སྤང་པའི་ཆིངས་ཡིག་》ཐོགས་འདྲ་མཉམ་མིན་པའི་

ཆིངས་ཡིག་བརྒྱད་ཀྱིས་ གླིན་ ཚབ་ དངུལ་ གང་ གྲང་ བུར་ 19.53 བཅན་ལེན་བྱས་
 པ་དེ་མན་རྩ་རྒྱལ་རབས་སྤྱད་གཞུང་གི་ 1901 ལོའི་ཡོང་འབབ་ཀྱི་ ལྷལ་ 16 གང་
 བཅུངས། རི་ཕིན་གྱིས་《མ་ཀོན་ཆིངས་ཡིག་》གཅིག་པུར་བརྟེན་ནས་བཅན་
 ལེན་བྱས་པའི་གླིན་ཚབ་དངུལ་གང་གྲང་བུར་ 2.3 ཡོད་པ་དེ་སྐབས་དེའི་ རི་ཕིན་
 ཕྱི་རྒྱལ་ཁབ་ནོར་སྤྱད་ཀྱི་ལོ་བཞི་དང་ཕྱེད་ཀའི་ཡོང་འབབ་དང་བཅུངས།
 གཞན་ཡང་བཅན་འཇུལ་པ་རྣམས་ཀྱིས་དམག་འཁྲུག་བྱེད་རིང་དུ་གཏོར་བཞིག་ལ་
 གང་འཕྲོག་བཅོམ་བྱས་པ་ལས་བྱུང་བའི་ཁྱོན་གྲུན་རྣམས་ནི་དེ་བས་ཀྱང་ཆོད་ཅིས་
 བྱེད་ཐབས་བྲལ་བ་ཞིག་ཡིན། རི་ཕིན་གྱིས་ཕྱོགས་ཡོངས་ནས་ཀྱང་གོར་བཅན་
 འཇུལ་བྱེད་རིང་། (1937 ལོ་ནས་ 1945 ལོའི་བར་) ཀྱང་གོར་གྲོང་ བྱིར་ 930
 ལྷག་ཙམ་བཅན་བཟུང་བྱས་པའི་དབང་གིས་ཐད་ཀའི་དཔལ་འབྱོར་གྱི་ཁྱོད་གྲུན་ལ་
 རིའི་སྤར་མ་དུང་བུར་ 620 ལོངས་པ་དང་བརྒྱད་པའི་དཔལ་འབྱོར་ཁྱོད་གྲུན་ལ་
 རིའི་སྤར་མ་དུང་བུར་ 5000 ལོངས་ཡོད། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བདག་དབང་གོར་ ཞིང་སྤྱི་
 ཚོགས་ཀྱི་རྒྱ་ནོར་མ་ལུས་གྲུན་འཕྲོག་བྱས་པས་ཀྱང་གོར་མི་དམངས་ཀྱི་མ་ བཅའི་
 འཆོ་གནས་ཀྱི་ཆ་རྒྱུན་ཡང་མེད་པར་གྱུར་པ་རེད།

རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བདག་དབང་གོར་ ཞིང་མི་དམངས་ཀྱི་ཆོ་སྲོག་ལ་གོད་ ཆག་ལ་
 ཚབས་ཆེན་བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་འོག ཀྱང་གོར་མི་དམངས་ཀྱིས་རྒྱལ་ཁབ་སྤྱི་བ་
 ཅིང་འཆོ་གནས་སྐབ་པ་དང་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཅན་སྐབ་པ་བྱེད་ཆེད། གྲུས་རབས་
 གཅིག་ལྷག་ཙམ་གྱི་རིང་ལ་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་བཅན་འཇུལ་པ་རྣམས་དང་ཞུས་པ་མེད་ལ་
 པའི་འཐབ་རྩེད་བྱས་ཡོད། གྲུས་སྐབས་འདིའི་རིང་ལ་ཀྱང་གོར་ཞི་བདེ་ལྷ་
 རྒྱལ་གྱི་ལས་འགུལ་དང་དབྱི་རྟ་ཐོན་གྱི་ལས་འགུལ། དེ་བཞིན་བཀའ་བཞུགས་
 འཛིན་གྱི་མན་རྩ་རྒྱལ་རབས་རྩ་གཏོར་བཏང་བའི་ལྷགས་ལག་ལེན་གསར་བཞེ་
 བཅས་ལངས་པ་རེད། གསར་བཞེས་ལས་འགུལ་དེ་དག་གིས་ཀྱང་གོར་ཡོད་པའི་
 བཅན་རྒྱལ་རིང་ལྷགས་ཀྱི་སྤྱི་བས་ལྷགས་ལ་རྒྱང་དེག་དྲག་པོ་བཏང་བྱུང་། གང་

[illegible]

གྲུང་ཏུ་མི་དམངས་ཀྱིས་མཐུན་ཀྱལ་ཁབ་བཅུགས་པ་དེ་མ་གྲུང་གི་མི་མས་་་་
 ཆེན་པོར་བཅན་ཀྱལ་རིང་ལུགས་དང་། བཀས་བཞེད་རྒྱུད་འཛིན་རིང་ལུགས་ དཔོན་
 རན་མ་རྩེ་རིང་ལུགས་བཅས་ཀྱི་རྩྭ་བས་བྱགས་མེད་པར་བཅོས་ཏེ། མོ་རོ་བརྒྱ་
 ལྷག་ཙམ་གྱི་རིང་ལ་གྲུང་གོ་འདི་གཞན་པས་རང་སྣང་གང་གིས་བྱིས་གསོད་བཅོམ་
 བྱེད་ཅིང་དབང་ཡོད་ཤིང་འབྱོར་གྱིས་མནར་གཅོད་གཏོང་བའི་མོ་རྒྱུས་བརྩས་སྦྱོང་
 ཅན་དང་ལུན་རིང་འཁྲུག་ཟིང་བྱེད་ཅིང་བྱེ་ཐུང་ནང་བཞུན་གྱི་གནས་ཚུལ་ཡམ་ཡམ་
 ཅན་མཆུག་བསྐྱེལ་ཏེ། མི་དམངས་ཀྱིས་ཉིན་མཆོན་ཁོར་ལྷག་དུ་ཀྱལ་ཁབ་རང་
 བཅན་དང་གཅིག་གྱུར་ཡོང་རེ་བྱེད་པའི་བསམ་པ་དེ་མཛོན་དུ་འལྱར་བ་བྱས་པ་་་
 རེད། དེ་ནས་བརྒྱུད་མིའི་རིགས་བརྩམས་འཁོར་གྱི་བཞི་ཆ་གཅིག་ལ་ཉི་བཞི་གྲ་
 ཟིན་པའི་གྲུང་ཏུ་མི་རིགས་འདི་བཅན་འཆུལ་པས་རང་སྣང་གང་གིས་བྱིས་དམར་་་
 གསོད་དང་བརྩས་བཅོས་ཅི་རིགས་བྱས་ཆོག་པའི་མི་རིགས་ཤིག་མིན་པར་གྱུར་པོ་ག
 གྲུང་གི་མི་དམངས་ཀྱིས་ཀྱལ་ཁབ་ཀྱི་བདག་པོའི་ཚུལ་དུ་གྲོང་ངེར་ལངས་ཏེ་་་་